

TIFSIR IL-KLIEM

FIL-KOTBA MQADD SA BIL-MALTI

Wegħidt ftit ilu (ara KTIEB L-EŻODU, faċċ. v) li niġbor fi ktieb żgħir il-kliem kollu ta' tifsir wegħri li jinsab fil-Kotba Mqaddsa maqlubin bil-Malti minni. U żammejt kelmti, għax qbadt minnufih ix-xogħol f'idejja u naħseb li ma jdumx ma jkun mitmum. Hawn sa nati daqsxejn ta' ħijel ta' dax-xogħol. Fih ikun miġbur biss il-kliem tqil li jinsab fil-ħames kotba ta' Mosē. Għall-kotba l-oħra li jiġu wara, jekk jelħtieg, issir ġabura oħra ta' kliem fi ktieb ieħor. Bħalma wieħed jara, kull kelma għandha wrajha t-tifsir li għandha fil-Kotba Mqaddsa, u mhux it-tifsir kollu li għandha jew jista' jkollha barra minn dawn il-Kotba. Fil-ġħażla tal-kliem żammejt kemm stajt it-triq tan-nofs, jigifieri, għażiż biss dak il-kliem li naħseb li hu ta' tfixxil lill-kotra tal-qarrejja. Jekk fl-aħħar inbagħiż inkun wasalt biex nogħġob lil kulliħadd, ma nafx, għalhekk sa nati hawnekk ħijel żgħir ta' dan ix-xogħol biex kulliħadd jista' jurini fehimtu sewwa fuq il-ġħażla tal-kliem, sewwa fuq it-taqsim tax-xogħol. [Taqsir ta' kliem : Ġen.=Ktieb il-Ġenesi; Eż.=Ktieb l-Eżodu; Lev.=Ktieb il-Levitku.]

ATAR, sinjal li tkalli warajha haġa fil-mixi tagħha jew meta ma tibqax fejn tkun. Fuq ataru, Ġen. 13,3 fuq il-passi tiegħi, jigifieri minn dik it-triq li kien għad-dan minnha qabel; atar il-kiwja, Lev. 13,28 is-sinjal li tkalli kiwja fuq il-ġisem; ara wkoll Ġen. 30,30; 33,14; Lev. 13,23.

DEBAH, qatel bhima jew tajra f'ġieh Alla; għamel sagrifiet-ċeu lil Alla, għax dari, fi żmien il-Ligi l-Qadima, is-sagħrifiet-ċei kienu jsiru bil-qtil tal-bhejjem. Il-bniedem jew haqqu l-mewt talli dineb, jew, bħala qima lejn Alla, irid jatiq ħażżeż haġa li għandu, li hi haġġtu. Iżda l-hniena ta' Alla ma tridx li l-bniedem imut għal dnubietu, u l-bniedem ma għandu ebda jedd li jnejha haġġtu, anqas biex jati qima lil Alla. Għalhekk il-bniedem, flok il-ħajja tiegħi, kien jati lil Alla l-ħajja ta' bhima; kien joqtol bhima la darba ma kienx jista' joqtol lilu n-nifsu. F'Lev. 17,11 igħid Alla; talli d-dekk hu bir-ruħ, iġib il-maħħfra, jigi-

fieri: id-deimin tal-bhejjein iġib il-maħfra għaliex hu l-hajja tal-ġisem tal-bhima. DEBHA hi *l-vittma tas-sagrifċċju; il-bhima jew it-tajra maqtula f'għiekk Alla*. Wara li tinqatel il-bhima, biċċa tinħaraq f'għiekk Alla, biċċa jeħodha l-qassis għalih u għal niesu, u biċċa jeliodha minn ikun ġieba għas-sagrifċċju. Iżda xi drabi l-vittma tinħaraq kollha kenni minn hi, u jisimha *debħet il-hruq*, Ez.20,24; Lev. 6,2; jew *debħha maħruqa*, Ez.18,12. (Sagrifċċju bħal dan, li fi ħi il-vittma tinħaraq kollha, igħidulu f'lsna oħra *olokaw-stu*). Jekk is-sagrifċċju jsir minn wieħed, li mhux miksura ma' Alla bid-dnub, jissejjah *debħet is-sliem* (debħha *tas-sliem*); jekk isir għall-maħfra ta' xi dnub, jissejjah *debħet il-ħtija*; jissejjah *debħet ir-radd* jekk il-ħāti, barra mid-dnub, ikollu jrodd lil għajru jew lil Alla. MIDBAH *fejn isir id-dbiħ; artāl.*

ĠEBEL, għolja, muntanja. *Aħrab lejn il-ġebel*, Gen. 19,17 *aħrab lejn il-muntanja*. Dak li aħna ngħidlu *ġeobel, ġebla* jitfisser bil-kelma *ħaġar, ħaġra*.

HIEB, iħib, tâ bħala rigal; għamel ufferta ta' xi ħaġa lil Alla jew lill-bniedem. Minn dal-verb ġejja l-kelma *mħiba* li tfisser *dak li wieħed jati; rigħi*, Gen. 24,53; 25,6. Bosta drabi *mħiba* tfisser *dak li wieħed joffri bħala qima lil Alla*, Lev. 2,1 u sikkwit

GHARIB, għorba, wieħed li jkun igħammar f'art mhix tiegħi, Gen. 12,10; 15,13; 19,9; wieħed barrani li jkun igħammar mal-lhud bla ma jkun magħidud magħhom, Ez. 12,19; 20,10; Lev. 16,29.

Minn dawn l-erba' kelmiet jista' wieħed jifhem kif bi-ħsiebni nsawwar dan in-nitfa ta' ktieb li jkun bħal *Dizjunarju* tal-klieb tqil li jinsab fil-ħames kotba ta' Mosè. Ma nafx meta jkun jista' joħroġ, iż-żda għall-bidu tas-sajf ikunu laħqu ħarġu ż-żewġ kotba ta' Mosè li għiex baqa', u magħhom, jekk mhux qabel, naħseb li joħroġ id-*Dizjunarju*.